

Modstandskamp i Gundsø kommune

Egnshistorisk Nyt nr. 3 – 1995 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

På baggrund af, at Danmarks befrielse allerede var blevet markeret af Fjordmuseet og Egnshistorisk Forening i 1990 i form af særudstillingen "Trængselsår og tørvetider", arrangerede Egnshistorisk Forening en foredragsaften på Fjordmuseet den 25. april 1995, hvor lokale folk bidrog med oplevelser m.v. fra modstandsarbejdet.

Billedet viser deltagere i vente- og modstandsgrupper fra Jyllinge og Roskilde og er optaget omkring den 8. maj 1945 foran Jyllinge Bageri. Bagermester Viggo Kjær Larsen (sidder på kofangeren) var leder af Jyllingegruppen.

MODSTANDSKAMP I GUNDSØ KOMMUNE

Fortalt af Henning Bjørn Larsen Roskilde, Knud Hansen Roskilde, Jørgen Olsen Gundsømagle, og Karsten Munkvad, St. Valby.

Referat fra møde i Egnshistorisk Forening den 25. april 1995.

Hvad der i 1940 begyndte som en demonstration af nationalt sindelag med alsang i Gundsømagle, blev senere til både sabotage og nedtagning af våben. Det kan man læse om i Henning Bjørn Larsen: Hovedtræk af modstandskampen i Roskildeområdet, Historisk årbog for Roskilde Amt 1990.

På mødet fortalte Henning Bjørn Larsen, at en af de første sabotager i amtet blev foretaget 11. august 1943 på et møbelsnedkeri i Herringløse, der producerede for den tyske værnemagt.

Henning Bjørn Larsen fortalte også om, hvordan det illegale arbejde var opdelt i den aktive undergrundshær (table-grupper) og ventegrupper (chair-grupper). I Roskilde amt var der en meget farlig sammenblanding, fordi officiant Jens Kærgård var leder i begge, men heldigvis gik det godt.

Lokale kontaktmænd var bl.a. forvalter Adamsen (løjtnant) på Gundsøgård (som ejedes af den tyskervenlige Boldsen) og dyrlæge Andreas Bak i Gundsøllille m.fl. Kurerer for ledelsen til de lokale grupper var Arne Lindegård og landbetjent Magnus Nielsen.

I august 1943 kom det endelige brud mellem den danske regering og den tyske besættelsesmagt, og modstanden skærpedes. Den første våbenedkastning på Sjælland fandt sted i Skjoldnæsholm skovene i august 1944, men de store nedkastninger kom først i foråret 1945. I marts og april 1945 var der fire nedkastninger ved Hove Mølle. Pladsen var den tætteste på København af alle (våbnene skulle derind), meget tæt på flyvepladsen i Værløse og lytteposten i Herringløse, begge steder bemandede med tyskere.

Pladsen var udpeget af lokale folk og blev identificeret på Geodætisk Instituts Generalstabskort, bind III, 1:100000, side 10, B3, 300m nord for Ho i Hove Mølle. Nedkastninger skete ved

fuldmåne, og flyveren kunne følge Hove ådal ind fra fjorden.

Den første nedkastning kom den 16. marts, og den havde navnet Sofus C og blev modtaget af Jens Erik Clausens folk, hvoriblandt var Knud Hansen.

Når man i radioen kl 18.00 og 19.30 hørte navnet Sofus C, var det med at blive klar med modtagegruppen. Når den store Halifax maskine kom, skulle der morses et C for genkendelse, og så blev de 24 våben-container og 1 pakke sendt ned med faldskærm. Ved den fjerde nedkastning var der desuden en politigruppe og en gruppe af lokale folk med.

Knud Hansen fortalte, at ved den første nedkastning var de cyklet derud.

Til at køre våbene direkte væk til Roskilde havde de 2 lastbiler og én personvogn foran og én bagefter. Hunden på gården gæde bravt, men blev beroliget. Da maskinen kastede containere ud, var der nogen af dem, der stødte sammen i luften med et øredøvende spektakel, så ejeren på Hove Møllegård kom ud og spurgte, hvad der i himlens navn foregik.

De sagde, alt gik godt og han kunne godt gå ind i seng igen. Det hele foregik i løbet af 5-10 minutter. En af containerne var faldet i mosen, og kun faldskærmen kunne ses. Den blev dagen efter trukket op med 4 heste under stor lokal bevågenhed.

Tømrer Jørgen Olsen, Gundsømagle, fortalte om, hvordan han som ung tømrer i 1943 havde indrettet et hemmeligt rum i garderoben i soveværelset ude på Falkærgård. Fra det hemmelige rum kunne man komme ned i kælderen og slippe ud i det fri.

Gårdejer Otto Hansen på Falkærgård var en fremtrædende modstandsmand i Gundsømagle og han var også primus motor for oprettelsen af et vagtværn i den politiløse tid efter august 43. Hans nabo gårdejer Høgsgård på Svaleholm blev på et tidspunkt arresteret og bragt til tyskerne i Dagmarhus sikkert p.g.a. en fejltagelse. Høgsgårds kone, der var af tysk oprindelse, var inde og tale med tyskerne, og han kom hjem igen.

Flere af de lokale, Otto Hansen, smedemester Sofus Andersen, købmand Andersen og Viggo Nielsen, Pilegården, skjulte politibetjente hos sig.

Jørgen Olsen var i ventegruppe i Gundsømagle sammen med gruppeleder Sofus Andersen,

Modstandskamp i Gundsø kommune

Egnshistorisk Nyt nr. 3 – 1995 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

Nærbilleder af ventegruppen fra Jyllinge m.fl.

førstelærer Poul Nielsen og smedelærling Svend Kristensen.

De modtog våben, som var blevet nedkastet, klargjorde dem og opbevarede dem på vandværket ved Ådalsvej. Om morgenen den 5.maj fik de udleveret armbind, gevær og hjelm og skulle holde vagt ude på A6 hovedvejen og passe på, at ingen tyskere kom til Gundsømagle.

Karsten Munkvad fortalte, at i Herringløse var murermester Knudsen leder af ventegruppen og Erik Lassen, gårdejer Herluf Larsen og en karl på Birkelund plus en mere var deltagere. I Herringløse havde tyskerne en lyttepost på Sømhøj.

I Gundsølle var Andreas Bak leder af ventegruppen, der desuden bestod af gårdejerne Albert Andersen, Verner Andersen, Laurits Jørgensen og maskinsmed Niels Peter Nielsen. Bak's havde en overgang sabotører fra Sønderjylland boende. Om der var nogen ventegruppe i Østrup, er der nogen usikkerhed omkring.

I Jyllinge var der en stor gruppe. Bagermester Viggo Kjær Larsen var leder, og deltagere var Gunnar Olsen, Tatol, Carl Carlsen, Kringlegården i Nordmarken, førstelærer Carl Dreyer, Carl Nielsen, Storemarksgården, Erik Vest, Vigen, kunstneren Helge Dørlit, Åge Jensen, Jyllinge Forsamlingshus, Emil Jensen, Neder Værebros Mølle, og gårdejer Poul Neergaard, Neder Værebros Møllegård.

Karsten Munkvad viste en del billeder fra museets samling, især fra gruppen i Jyllinge. De var bevæbnet med den korte partisanriffel fra nedkastningerne og øvede sig på Lilleø. Deres opgave lige efter befrielsen var bevogtning af indfaldsvejene til Jyllinge. Ved Værebros var det lige ved at gå galt på grund af misforståelser.

To snavsede flyvere på flugt dukkede op hos gartner Axel Madsen i St. Valby.

Han havde bemærket, der gik svind i hans gulerødder og det viste sig at skyldes to canadiske flyvere, Gill og Markowitz der var blevet skudt ned over Falster 10 dage tidligere. De blev ved landbetjent Magnus Nielsen hjulpet til Roskilde og videre på flugtvejen til Sverige.

I Gundsømagle havde 3 falske "de Gaulle folk" været gemt. Det viste sig at være 3 tyske dessertører fra Elsass-Lothringen. De blev skjult hos Storm Andersen på Eskildsø, til krigen var forbi.

Kort efter 5.maj var der afmarch for 2000 tyskere fra Værløse lejren. De kom rundt om Hove, hvor de blev stoppet af barber Jensen fra Hove, der var bevæbnet med jagtgevær. Han blev noget usikker på, hvad han skulle gøre, men fik ringet til murermester Knudsen, der mente han godt kunne lade dem passere.

Fra tilhørerne var der en del kommentarer til det forelagte, og forhåbentlig vil mere dukke op. Det er hensigten, at der skal laves en samlet fremstilling af den lokale modstandskamp.

Til afslutning sang vi "Der er et land som dårligt kan blive meget mindre" og "Da vårtøner lød fra lærkens bryst" - af den lokale forfatter Aksel Christensen, Mosegården, Gundsømagle.

Hans Peter Jensen